

Dunajske teze o jezikovni politiki – 11+1 Zahteve za krepitev družbenega sodelovanja

Dunajske teze o jezikovni politiki je v času pred XVII. Mednarodno konferenco učiteljic in učiteljev nemškega jezika na Dunaju ([IDT 2022](#)) pripravila mednarodna skupina strokovnjakov (glej [povezavo](#)). Predstavljene so bile na IDT 2022 in sprejete na zaključnem dogodku 20. avgusta 2022. Teze so namenjene tako politikom kot strokovnjakom. Sledijo motu konference [*mit.sprache.teil.haben](#) (*sodeluj.z.jezikom).

Primarni cilj učenja in poučevanja jezikov ter jezikovnega izobraževanja, ki se prepleta s tehničnim učenjem, je razvoj diskurzivnih veščin, ki omogočajo in spodbujajo odgovorno sodelovanje v procesih odločanja in enakopravno sodelovanje v družbi.

1. Učenje nemščine poteka v **večjezični družbi**. Učenci sami prinašajo večjezične in večkulturne izkušnje in veščine v razred, ki jih je treba upoštevati. Jezikovna politika, ki upošteva družbene in individualne vire ter globalne in regionalne perspektive in okoliščine, mora to podpirati. Jezikovna in kulturna heterogenost družbe se mora odražati pri oblikovanju učnih gradiv in učnih možnosti, v učnih načrtih, pri izbiri učnih vsebin, v izobraževanju, usposabljanju in nadaljnjem izobraževanju kot tudi v raziskovanju.
2. **Mednarodna sodelovanja** je treba finančno in strukturno olajšati in jih tako hkrati spodbujati. Uspešna so predvsem takrat, ko so vse strani enakopravne in sodelovanje temelji na odprti in transparentni izmenjavi, za kar pa morajo biti zagotovljeni ustrezni okvirni pogoji. Strokovna združenja za nemščino kot tuji in/ali drugi jezik potrebujejo posebno podporo in priznanje, da lahko z okrepljenim položajem izpolnjujejo svoje naloge mreženja in prenosa strokovnega znanja.
3. Vodilno načelo učenja in poučevanja nemščine mora biti ideja **opolnomočenja**, kar pomeni razvoj jezikovnih veščin, ki že od samega začetka temelji na samostojnem nadaljnjem učenju in sodelovanju v družbi kot tudi na delovnem mestu. Različne interese in potrebe učencev je treba zadovoljiti z usmerjenimi in raznolikimi ponudbami. Niso »človeški viri«, ampak jih je treba obravnavati in zaščititi kot subjekte v njihovem človeškem dostojanstvu. To velja tako za poklicno orientiran pouk nemščine in izobraževanje odraslih kot tudi za poučevanje in učenje jezika na splošno.
4. Jezikovni repertoarji lahko omogočijo sodelovanje v družbenih procesih. Jezikovno usposabljanje v kontekstu migracij mora torej biti prilagojeno **realnosti življenja migrantov** in njihovim potrebam za delo in vsakdanje življenje. Jezikovne kompetence morajo biti obravnavane ločeno od bivanjskih vprašanj in ne smejo biti osrednji pogoj za trg dela oz. za prejemanje socialnih prejemkov. Jezik se ne sme zlorabljati kot instrument diskriminacije.
5. **Šolski pouk nemščine** po vsem svetu mora biti zasnovan tako, da se kot vir uporablja **celoten jezikovni repertoar** učencev in da se jezik kombinira z učenjem, povezanim s predmetom in poučevanjem interdisciplinarnih veščin. Učni načrti in učni cilji morajo biti ustrezno oblikovani, jezikovna podpora in jezikovno izobraževanje pa morata biti **neprekinjeno omogočena** od predšolske vzgoje do konca šolanja.
6. V visokošolskem kontekstu je treba **programe štipendiranja in financiranje raziskav** z državno podporo razširiti, da bi tako povečali mobilnost in možnosti sodelovanja študentov, učiteljev in raziskovalcev, ki pomembno prispevajo k uspešnemu učenju jezikov. Ne glede na njihovo socialno-ekonomsko ozadje jim mora biti omogočen dostop do zelenih tečajev in raziskav, zlasti za bivanje v državah, kjer je uradni jezik nemščina.

7. Izobraževalna politika ne sme omejevati **raziskovanja** oz. si ga lastiti. **Svoboda** in **raznolikost raziskovanja** pri predmetu nemščina kot tuji jezik/drugi jezik (DaF/DaZ) mora biti zaščiten. Rezultate raziskav na področju nemščina kot tuji jezik/drugi jezik mora (izobraževalna) politika prepoznati in jih v obliki ustreznih ukrepov udejanjiti. Transdisciplinarno in mednarodno sodelovanje pri raziskavah je treba spodbujati prav tako kot odpiranje znanstvene komunikacije svetovni strokovni skupnosti in širši javnosti.
8. **Učitelji** po vsem svetu morajo imeti **dostop do visokokakovostnih ponudb izobraževanja**, ki izpolnjujejo visoke standarde kakovosti in upoštevajo nedavni razvoj predmeta ter regionalne in institucionalne razlike v posameznih kulturah poučevanja in učenja. Različne finančne zahteve ne smejo biti ovira. Udeležbo pri kvalifikacijskih ponudbah je treba spodbujati z vsemi možnimi sredstvi ter jo priznati in ceniti v ustreznem poklicnem kontekstu.
9. Izboljšati je treba **delovne pogoje učiteljev** v šolskih in obšolskih ustanovah. Pomembno je zagotoviti primerno plačilo, razmerje med pedagoškim časom in časom za pripravo in spremljajoče delo ter dolgoročno perspektivna delovna razmerja in možnosti dodatnega usposabljanja.
10. **Digitalna transformacija** je odprla številne nove možnosti za učenje in poučevanje jezikov, npr. pri klasičnem pouku v razredu, za faze samostojnega učenja in v virtualnih učilnicah. Digitalizacija omogoča tudi mednarodno sodelovanje na področju raziskav in jezikovne politike. Vendar pa digitalne ponudbe ne morejo nadomestiti izmenjave na fizičnih srečanjih in ne smejo povzročiti zmanjšanja števila zaposlenih v samih institucijah. Da bi zagotovili, da digitalizacija ne bi povečala obstoječih razlik, je treba vsem zagotoviti dostop do digitalnega sveta, npr. v obliki ustrezne tehnične opreme in ponudb za nadaljnje usposabljanje.
11. Učenje nemškega jezika razumemo kot jezikovno izobraževanje, ki vključuje tudi estetsko in kulturno refleksivno učenje ter omogoča razpravo o trajnostnem življenjskem slogu, človekovih pravicah in enakopravnosti spolov. Učenje jezikov bi moralo spodbujati **kulturo miru in nenasilja** ter spoštovanje kulturne raznolikosti z razvijanjem sposobnosti za sodelovanje v diskurzu. Učenje jezikov tako prispeva k **trajnostnemu razvoju** in krepi svetovljansko držo.

Jezikovno politiko je treba vzpostaviti kot **neodvisno politično področje**, ki bo v razpravah enakovredno umeščeno v razprave z drugimi političnimi področji in ne bo obravnavano le kot medsektorsko vprašanje, kot se je dogajalo doslej. Vzpostavitev in oblikovanje jezikovne politike kot samostojnega političnega področja je tudi naloga posameznih držav ter nadvladnih in nevladnih institucij in mrež, vedno naj se razume kot družbena in individualna večjezičnost s ciljem sodelovanja.

Verzija z dne 20. avgust 2022

Priporočena navedba: Arbeitsgruppe Sprachenpolitische Thesen (2022): Wiener Thesen zur Sprachenpolitik. Verabschiedet im Rahmen der IDT 2022 - XVII. Internationale Tagung der Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer. Online: <https://www.idt-2022.at/site/dieidt/sprachenpolitischethesen>

Člani delovne skupine (po abecedi): Rudolf de Cillia, Anna-Katharina Draxl, Renate Faistauer, Thomas Fritz, Matthias von Gehlen, Monika Janicka, Matthias Jung, Puneet Kaur, Liana Konstantinidou, Inger Petersen, Sandra Reitbrecht, Julia Ruck, Hannes Schweiger, Brigitte Sorger, Thomas Studer

Prevod in lektura: SDUNJ (prevod:Tatjana Lubej, Brigita Kacjan, lektura: Žiga Šauperl)